

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, fakss: 67244074, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Tēzes priekš tiesībsarga runas konferencē “Ceļā uz nacionālā plāna izveidi cilvēku tirdzniecības izskaušanai”

Ievads un nepieciešamība pēc jauna normatīvā regulējuma izstrādes, kas noteiktu kārtību cilvēktirdzniecības upuru atpazīšanai un novirzīšanai pie pakalpojuma sniedzēja

* Cilvēktirdzniecība ir smagākais iespējamais cilvēktiesību pārkāpums, kas cilvēku ievainojamības, bezpalīdzības, nezināšanas un daudzu citu faktoru rezultātā skar ļoti daudzus cilvēkus, tostarp pašu neaizsargātāko cilvēku grupu – bērnus.

* Cilvēktirdzniecības fenomens to dažādo formu dēļ ik gadu attīstās un paliek arvien grūtāk izsekojams. Tas savukārt arvien vairāk uzliek pienākumu valsts un pašvaldību iestādēm apzināties un iesaistīties šīs postošās problēmas risināšanā.

* Demokrātiskas tiesiskas valsts principi prasa ne tikai efektīvu mehānismu cilvēktirdzniecības apkarošanā un vainīgo personu saukšanai pie atbildības, bet arī efektīvu un visām iesaistītajām pusēm saprotamu cilvēktirdzniecības upuru atpazīšanas procedūru.

* Ir svarīgi, ka valsts institūcija, kas pirmā atpazīst iespējamu cilvēktirdzniecības upuri, varētu šo informāciju efektīvi novadīt ne tikai Valsts policijai, bet arī pakalpojumu sniedzējam. Mūsu valsts ir izvēlējusies sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanas funkciju deleģēt nevalstiskajām organizācijām.

* Mani novērojumi liecina, ka valstī pašlaik nav izstrādāts efektīvs mehānisms informācijas nodošanā un apmaiņā starp valsts iestādēm un pakalpojumu sniedzējiem, kas savukārt rada risku, ka cilvēktirdzniecībā cietušās personas var nesaņemt no valsts sociālo palīdzību, lai atgūtos no pārdzīvotajām sekām.

* Mani uztrauc šāda būtiska jautājuma ilgstoša nerisināšana, tāpēc ir nepieciešams nopietni pievērsties un diskutēt par jauna normatīvā regulējuma izstrādi, kas noteiktu precīzu kārtību, kādā valsts iestādes atpazīst iespējamus cilvēktirdzniecības upurus un šo informāciju nodod pakalpojumu sniedzējam. Turklāt būtu jāuzsāk diskusija arī par viena visaptveroša, t.s., jumta likuma par cilvēku tirdzniecību izstrādi, kas aptvertu visus ar cilvēktirdzniecības novēršanu saistītos aspektus.

Neatkarīgais ziņotājs par cilvēktirdzniecības jautājumiem

* Lielā daļā Eiropas valstu ir izveidots neatkarīgs ziņotājs cilvēktirdzniecības jautājumos, kura galvenais pienākums ir uzraudzīt un ziņot par valsts iestāžu veiktajām darbībām cilvēku tirdzniecības izskaušanā.

* Pašlaik valstī mums darbojas Iekšlietu ministrijas Nacionālais koordinators cilvēku tirdzniecības novēršanas jautājumos, tomēr darba procesā, tiekoties ar citu valstu neatkarīgajiem ziņotājiem, esmu pārliecinājies arī par šādu funkciju ieviešanas nepieciešamību Latvijā.

* Tāpēc aicinu valdību un parlamentu aktīvāk domāt par neatkarīgā ziņotāja par cilvēku tirdzniecības jautājumiem amata vietas izveidi. Neatkarīgā ziņotāja loma vēl jo skaidrāk iezīmētu valsts nostāju un atbildību cilvēktirdzniecības novēršanā un apkarošanā, kā arī veicinātu iesaistīto pušu aktīvāku un efektīvāku sadarbību un veicamo darbu izpildi.

* Vienlaikus uzsveru, ka neatkarīgajam ziņotājam par cilvēku tirdzniecības jautājumiem ir jābūt pietiekami nodrošinātam gan funkcionāli, gan materiāli, lai tā neatkarības aspekts nevarētu tikt apšaubīts no valsts iestāžu puses.

Attieksmes pret prostitūciju un prostitūcijas regulējuma maiņa

* Savas runas noslēgumā vēlos pieskarties jautājumam, par kuru ir ticis un joprojām tiek diskutēts ļoti daudz, turklāt ne tikai Latvijas, bet arī visu Eiropas valstu mērogā. Proti, par prostitūcijas tiesiskā regulējuma veidu un vietu Latvijas tiesiskajā telpā.

* Visupirms jāuzsver, ka atbilstoši Latvijas Republikas Satversmē noteiktajam Latvija ir demokrātiska, tiesiska un sociāli atbildīga valsts. No tā savukārt izriet valsts pienākums rūpēties par ikvienu savu iedzīvotāju un nodrošināt ar nepieciešamo palīdzību, jo it īpaši tās personas un ģimenes, kas dažādu apstākļu rezultātā ir nonākušas sarežģītā situācijā.

* Tādējādi tādas situācijas, kur personas savas un savas ģimenes iztikas nodrošināšanai iesaistās prostitūcijā, nemaz nedrīkstētu pieļaut, un valstij ir jādara viss nepieciešamais, lai to novērstu. Tomēr apzinoties pašreizējo reālo Latvijas

sociālās dzīves līmeni, joprojām daudzas personas, iespējams, ir spiestas nodarboties ar prostitūciju.

* Maldīgs ir uzskats, ka persona “izvēlas” nodarboties ar prostitūciju. Tas ir katras personas individuāls dzīves stāsts, kura pamatā ļoti bieži ir tādi apstākļi kā bērnībā piedzīvota vardarbība ģimenē, psihoemocionālas traumas un sociālā neaizsargātība, kas personai liek spert šādu soli.

*** Tādējādi ir jāapzinās, ka labākais veids, kā prostitūcijā iesaistītajam personām var palīdzēt, ir kvalitatīvu un efektīvu sociālās rehabilitācijas pakalpojumu nodrošināšana. Bez šādas reāli dzīvē darbojušās valsts sociālās palīdzības nodrošināšanas personai ir ļoti grūti izkļūt no prostitūcijas un tās radītajām sekām.**

* Personas, kas savas ievainojamības vai bezpalīdzības stāvokļa dēļ tiek sodītas par atsevišķu prostitūcijas ierobežošanas noteikumu pārkāpšanu, tiek atkārtoti viktimizētas un no cietušā padarītas par vainīgo. Tādējādi tā vietā, lai valsts pieliktu visas pūles un palīdzētu personām izbēgt no prostitūcijas, tās tiek sauktas pie atbildības un sodītas.

* Tieši pretēji – ir jāmudina domāt, ka seksa pircēji faktiski izmanto seksuālās ekspluatācijas upurus, nedomājot par prostituēto personu kā par tādu, kurai ir nepieciešama palīdzība. Tādēļ atbildībai pamatā ir jāgulstas tieši uz seksa pircējiem.

* Līdz ar to ir jāveicina diskusija par normatīvā regulējuma maiņu prostitūcijas jomā, paredzot, ka pie atbildības par prostitūcijā iesaistīto personu izmantošanu ir saucami seksa pircēji, savukārt cietušajiem ir nodrošināma efektīva palīdzība no valsts puses.

* Vienlaikus gan uzsverams, ka arī seksa pircējiem būtu nodrošināmi kvalitatīvi sociālās rehabilitācijas pakalpojumi, kur to īstenošanas rezultātā kompetentā amatpersona, iespējams, varētu lemt par personas atbrīvošanu no atbildības.

* Jebkurā gadījumā valsts vairs nevar ilgāk kavēties ar jauna normatīvā regulējuma prostitūcijas ierobežošanas jomā izstrādi, un šajā jautājumā beidzot ir jāveic jēgpilni pasākumi.

Informācijai par prostitūcijas regulējumu citās valstīs: prostitūcija pasaulē tiek regulēta dažādos veidos – tā ir legalizēta kā profesija (Nīderlande, Vācija), tā ir legāla un regulēta (Latvija), legāla, bet nav regulēta (Beļģija, Lielbritānija, Igaunija, Luksemburga), tā ir aizliegta (Lietuva, ASV), legāla, bet soda tikai seksa pircēju (Zviedrija, Norvēģija, Islande, Īrija, Francija, Kanāda).